

Ärende: VN/1972/2020

Begäran om utlåtande om ett utkast till statsrådets utbildningspolitiska redogörelse

Lausunnonantajan lausunto

Allmänna kommentarer om redogörelsen.

Yrkeshögskolan Arcada välkomnar möjligheten att utlåta sig om utkastet till utbildningspolitiska redogörelse. Först och främst ser vi det som fint att utgångspunkterna för redogörelsen utgörs av bred och tillgänglig bildning och därtill att jämlikhet och kvalitet betonas. Den internationella kontexten och värdet i internationella nätverk för hela bildningssektorn och i synnerhet för fui-verksamheten vid högskolorna hade enligt Arcada gärna kunnat få betydligt större plats och tyngd i redogörelsen - som kontext till hela bildningssektorn och dess utveckling. Internationella kontakter och diversitet i sig är viktiga för såväl kvalitet som bred bildning och framstående forskning. Värdefullt är dock rent generellt att en sådan långsiktig vision dryftas och ritas upp.

En stor fråga är hur denna redogörelse verkligen kommer att inverka på och prägla utvecklingen inom landets utbildningssektor i längden? Arcadas uppfattar att redogörelsen dels i detta utkast är ojämn och något spretig – och därigenom därigenom svårtolkad, dels har en något oklar status, då det finns klara frågetecken kring hur beslutsfattare och ekonomiska förutsättningar påverkar dess framtid. I klarspråk: kommer det att finnas tillräckligt bred politisk förståelse för och uppslutning bakom utlåtandet, och kommer landet att kunna satsa på utbildningssektorn tillräckligt för att de fina visionerna ska kunna bli verklighet?

Arcadas syn är att utbildning är en central framtidsinvestering för ett land och dess internationella konkurrenskraft. Utbildning är i själva verket den viktigaste förutsättningen för landets ekonomiska, kulturella och sociala framgång och ser gärna att detta framhävs ännu tydligare i redogörelsen. Därtill vill Arcada betona att digitalisering som i redogörelsen tas upp på flera ställen inte är en så självklar frälsning utan de digitaliseringsåtgärder man vidtar inom utbildningssektorn måste kontinuerligt granskas med ett sunt kritiskt vetenskapligt öga. Den är inte lösningen på alla utmaningar, och kommer inte omedelbart att medföra effektivisering, ökade volymer och förbättringar.

Kommentarer till kapitel 2. Vision/mål – utbildning och forskning mot 2040-talet

-

Kommentarer till kapitel 3.1 Småbarnspedagogik samt förskoleundervisning och grundläggande utbildning

-

Kommentarer till kapitel 3.2 Andra stadiet

-

Kommentarer till kapitel 3.3 Högskolor

I redogörelsen ställs ett mål för att höja landets utbildningsnivå så att minst 50 % av alla 25-34-åringar år 2040 har en högskoleutbildning. Målsättningen kunde gärna vara högre och tidtabellen tajtare. Rektorsrådet Arene föreslår 60 % redan år 2035. Utöver det uppfattar Arcada dessutom att den centrala åtgärden för att nå detta mål inte bara kan vara att öka antalet utbildningsplatser inom områden där samhället behöver arbetskraft. Den vägen har redan prövats och visat sig otillräcklig. Det visar utökningen av utbildningsplatser inom småbarnspedagogik – platser erbjöds, men fylldes inte. Arcada vill föreslå mer övergripande och genomgripande åtgärder utöver fler platser. Samarbete mellan olika utbildningsstadier och –institutioner behövs för att redan hos yngre åldersgrupper bygga intresse och förståelse för olika branscher och utbildningsområden. Och ökat samarbete behövs också för att skapa smidiga studiestigar från grundutbildning till andra stadiet och vidare till tredje stadiet, och där dessutom mellan utbildningsinstitutioner och de två sektorerna (yrkeshögskolor och universitet) För att utveckla allt detta behövs både incitament, resurser och tydliga riktlinjer.

Arcada vill särskilt framhålla att finansieringen av högskolesektorn behöver ses över, både vad gäller finansieringsmodellen och den projektartade finansieringen, och vad gäller den totala finansieringsvolymen. Högskolorna behöver en finansieringsmodell som bidrar till stabilitet och förutsägbarhet, men samtidigt gör det möjligt för landets högskolor att verkligen profilera sig och att samarbeta. En ny, analytiskt välförankrad modell som stöder de ändamål och mål man målar upp i visionen. Arcada vill också påpeka att samarbete såväl inom landet med olika aktörer och internationellt, inom Norden och Europa i den nuvarande modellen inte får det stöd det behöver, och inte får den plats det förtjänar i redogörelsen.

Vad gäller finansieringsvolymen konstaterar Arcada att för att utveckla och nå upp till internationell kvalitet samtidigt som digitala nya lösningar under de kommande åren förändrar högskolornas verksamhet (på fler sätt än utlåntagarna riktigt beaktar) behövs ökade satsningar, både på infrastruktur, på kompetensutveckling, på pedagogisk utveckling och på forskning.

Då det gäller tillgänglighet vill Arcada poängtera två aspekter som saknas i utredningen, den ena gäller tillgänglighet till högskoleutbildning i huvudstadsregionen och Nyland. Statistiken talar sitt tydliga språk då den visar att det är betydligt svårare att få en plats både vid andra stadiets utbildningar och vid högskoleutbildningar i huvudstadsregionen än det är i hela det övriga landet. Detta försätter huvudstadens sökande i en ojämlig position och leder bl.a. till en betydande "hjärnflykt" som inte gynnar landet i sin helhet. Denna jämlikhets- och tillgänglighetsaspekt kunde gärna noteras i utlåntagarna vid sidan av betoningen av att hålla hela landet befolkat med hjälp av regionala utbildningsenheter.

Den andra gäller tillgänglighet för olika underrepresenterade grupper. Högskolornas antagning är strikt reglerad och möjliggör inte riktad positiv diskriminering för att möjliggöra ökad intagning av

t.ex. immigranter, personer med funktionsnedsättning eller språkliga minoriteter. Vill man se till att sådana har möjlighet att få en högskoleexamen behövs sannolikt nya juridiska möjligheter att särskilt vika kvotplatser för sådana grupper.

En väsentlig fråga för Arcada är benämningen på den professionsinriktade högre utbildningen. Termen yrkeshögskola på svenska är mycket olycklig då samma term i Sverige, och motsvarande i Norge betecknar en institution motsvarande en finsk yrkesskola. Detta skapar distinkta problem i nordiskt samarbete både inom utbildningen och forskningen. Arcada föreslår med eftertryck att man på svenska skulle gå in för benämningen professionshögskola i stället – om man väljer att hålla kvar Finlands dualmodell.

Överlag föreslår Arcada att dualmodellen kunde göras mer flexibel så att högskolor kunde röra sig mellan de två sektorerna om de uppfyller satta kriterier och så önskar. Och varför inte också i Finland skapa högskolor som kunde få begränsad koncession för doktorandutbildningar inom avgränsade områden? Flexibiliteten kunde också ökas särskilt på yrkeshögskolesidan genom att kravet på två års arbetskarriär mellan yh-examen och högre yrkeshögskolestudier kunde luckras upp. Det är särskilt kravet på att erfarenheten ska inhämtas efter avlagd yh-examen som kunde slopas.

Kommentarer till kapitel 3.4 Vetenskap och vetenskaplig information

-

Kommentarer till kapitel 3.5 Fritt bildningsarbete

-

Kommentarer till kapitel 3.6 Kontinuerligt lärande – lärande under yrkeskarriären

Arcada understryker vikten av att ett helhetsperspektiv beaktas då det kontinuerliga lärande förnyas. Ekonomisk hållbarhet både för utbildare och de som deltar i utbildningar bör garanteras, liksom praktiska möjligheter för aktiva i arbetslivet, permitterade och arbetslösa att ta del av kontinuerligt lärande, och naturligtvis också utbud i relation till samhällets behov och studerandes önskemål. Här har hela den svenska utbildningssektorn några specifika utmaningar på grund av att den svenskspråkiga befolkningen är utspridd både regionalt och på branscher varför det kan vara svårt att skapa lönsamhet för dem som erbjuder kontinuerligt lärande.

Kommentarer till kapitel 3.7 Undervisnings- och handledningspersonal och övrig personal

-

Kommentarer till kapitel 3.8 Konst- och kulturförstran och -undervisning och grundläggande konstundervisning

-

Kommentarer till kapitel 3.9 Studiestöd

I redogörelsen behandlas studenters välmående, motivation och socioekonomiska möjligheter att studera bara ur vissa perspektiv och vid sidan av ekonomiska aspekter och vägledningsinsatser erbjuder redogörelsen få lösningar på de utmaningarna. Studiestödssystemet behöver ses över också med tanke på öppna högskolestuderande. Vidare bör studerandes ork, motivation och

möjligheter att verkligen fokusera på studier behandlas i ett bredare perspektiv än det rent ekonomiska. Dagens situation leder till stora utmaningar för landets högskolestuderande, och inte minst alldeles akut nu då pandemin skapar raskt ökande ohälsa.

Kommentarer till kapitel 3.10 Utbildning på svenska: situation, mål och åtgärder

Arcada föreslår att det separata underkapitlet om den svenskspråkiga utbildningen slopas och innehållet i det integreras i de övriga kapitlen. Den svenskspråkiga utbildningssektorn utgör förvisso en egen helhet och ett eget ekosystem. Men detta ekosystem är samtidigt en del av hela Finlands utbildningssystem och detta konstateras också i åtgärdsförslagen i kapitlet om den svenskspråkiga utbildningen. Genom att i redogörelsen lyfta ut den svenskspråkiga utbildningen som något separat riskerar man samtidigt att den stigmatiseras, negligeras eller i värsta fall stryks i den fortsatta behandlingen. Åtgärderna föreslagna är däremot värdefulla och kunde med fördel infogas i de övriga tematiskt indelade kapitlen.

Kommentarer till kapitel 3.11 Lärande och studievägar för personer med invandrarbakgrund

-

Kommentarer till kapitel 4. Situationsbild och centrala förändringsfaktorer för utbildnings- och forskningssystemet. Skriv vid behov endast ett koncist allmänt utlåtande om kapitlet, och i detalj endast de viktigaste frågorna som ska kommenteras eller som eventuellt saknas.

-

Forsskåhl Mona
Yrkeshögskolan Arcada